نگاه

قائم‌مقام سازمان جنگل‌ها عنوان کرد

سرانه بیابان در ایران ۲ برابر آمار جهانی

● **مهر:** قائم‌مقام سازمان جنگل‌ها و مراتع با بیان اینکه سرانه بیابان در کشور بیش از دو برابر سرانه جهانی است، گفت: در طول برنامه ششم، سالانه ۵۰۰ هزار هکتار از کانون‌های بحرانی، بیابان‌زدایی می‌شود.

ناصر مقدسی، درباره وضعیت بیابان‌زایی در کشور گفت: درحال‌حاضر پدیده گردوغبار مشکلات جدی برای مردم کشور در مناطق غربی، جنوب غرب و مناطق مرکزی و به‌ویژه زابل در سیستان‌وبلوچستان ایجاد کرده که قسمت عمده منشأ این گردوغبار از بیرون مرزها و کانون‌های ریزگرد عراق، سوریه، اردن و عربستان است اما در کنار آنها، کانون‌ها و چشمه‌های گردوغبار در داخل کشور نیز وجود دارد.

وی با اشاره به اقدامات بلندمدت در برنامه ششم برای کنترل کانون‌های بیابانی، اظهار کرد: ایران ۲،۱ درصد از خشکی‌های جهان را به خود اختصاص داده و ۴،۲ درصد پدیده‌های بیابانی فاقد پوشش را در خود جای داده است.

قائم‌مقام سازمان جنگل‌ها و مراتع با بیان اینکه ۶۱ درصد از مساحت کشور در اقلیم خشک و فراخشک قرار دارد، تصریح کرد: ۳۲،۵ میلیون هکتار از اراضی کشور در وضع بیابانی قرار دارد، که البته در تقسیم‌بندی‌های اکوسیستمی، ۴۳،۷ میلیون هکتار از اراضی کشور در زمره اکوسیستم‌های بیابانی است.

به گفته مقدسی، ۲۰ میلیون هکتار از اکوسیستم بیابانی ایران تحت‌تاثیر فرسایش بادی قرار دارد که از این مقدار ۶،۴ میلیون هکتار در محدوده کانون‌های بحرانی است که

در ۱۸ استان کشور پراکنده است. وی افزود: برای این هفت میلیون هکتار کانون‌های بحرانی بیابان‌زایی کشور طرح‌های تفصیلی و مدیریتی تهیه شده و با توجه به منابع اعتباری که در اختیار سازمان جنگل‌ها قرار می‌گیرد، سعی می‌شود این مناطق کنترل شوند.

قائم‌مقام سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری تأکید کرد: در برنامه ششم توسعه، سالانه ۵۰۰ هزار هکتار از کانون‌های بحرانی کشور بیابان‌زدایی می‌شود که این میزان نسبت به گذشته جهش بزرگی محسوب می‌شود.

مقدسی با بیان اینکه سرانه بیابان در کشور ۰،۵ هکتار و در جهان ۰،۲۲ هکتار است، یادآور شد: بنابراین سرانه بیابان در کشور بیش از دو برابر سرانه جهانی است، یعنی بیش از ۲۰ درصد مساحت کشور را اراضی بیابانی تشکیل می‌دهد.

وی با بیان اینکه جنگل‌ها، مراتع و اراضی کشاورزی سرمایه ملی کشور هستند و نباید روند بیابانی‌شدن پیدا کنند، اظهار کرد: سازمان جنگل‌ها چنانچه کانون‌های بحرانی جدیدی ایجاد نشود، در برنامه ششم توسعه بخش عمده‌ای از کانون‌های بیابانی کشور را مهار خواهد کرد.

شکنجه معلولان؛ نقض آشکار حقوق بشر

ایوب میلکی*

انعکاس خبر تکان‌دهنده شکنجه معلولان ذهنی و جسمی در یکی از مراکز نگهداری وابسته به اداره‌کل بهزیستی استان البرز، به‌حدی نگران‌کننده بود که نگارنده این سطور را مکلف کرد برحسب وظیفه انسانی و اخلاقی، به بررسی مختصر ابعاد حقوقی این موضوع بپردازد. بااین‌حال، قبل از پرداختن به زوایای مختلف خبر یادشده، لازم می‌داند اشاره‌ای گذرا به ضوابط حاکم بر حقوق معلولان در حقوق ملی و فراملی بپردازد:

نخست: حقوق معلولان در مقررات داخلی و بین‌المللی

معلولان، با جمعیتی حدود ۱۰ درصد از جمعیت جهان، بخش درخورتوجهی از جوامع انسانی را در سراسر دنیا تشکیل می‌دهند. معلولان به‌عنوان انسان‌های پاک و بی‌آلایشی که از برخی توانمندی‌های جسمی و ذهنی محروم هستند، بیش از انسان‌های عادی و متعارف، شایسته احترام و تکریم‌اند.

اهمیت این موضوع به اندازه‌ای است که در قوانین داخلی دولت‌ها و اسناد فراملی، مقررات الزام‌آور و حمایتی خاصی برای آنها وضع و اجرا می‌شود؛ تاآنجاکه امروزه حقوق معلولان، به‌عنوان شاخه‌ای از نظام حقوق‌بشر، پا را از مرزهای نظام حقوقی داخلی فراتر نهاده و وارد قلمرو نظام حقوق بین‌الملل شده است.

برهمین‌مبنا، کنوانسیون حمایت از حقوق معلولان، مصوب سال ۲۰۰۶ میلادی، نقطه‌عطفی در تاریخ بشریت و نشانگر عزم جدی و راسخ جامعه جهانی در پاسداری از حقوق معلولان محسوب می‌شود. این کنوانسیون، معلولان را با وجود برخورداری از حمایت‌های کلی اسناد بین‌المللی حقوق‌بشری مانند اعلامیه جهانی حقوق‌بشر (۱۹۴۸) و میثاقین بین‌المللی حقوق‌بشر (۱۹۶۶)، زیر چتر حمایتی حقوق خاص قرار می‌دهد. جهت‌گیری کلی اسناد اشاره‌شده، حاکی از این تعهد اجتناب‌ناپذیر برای دولت‌هاست که معلولان، نیازمند مداخله جدی‌تر دولت‌ها در فراهم‌کردن امکانات و یاری‌رساندن به آنها از طریق اتخاذ سیاست‌ها و تدوین و اجرای قوانین مناسب حمایتی هستند. براساس آخرین آمار اعلامی در سایت سازمان‌ملل متحد، ۱۵۵ کشور، کنوانسیون مذکور را امضا و ۱۳۰ کشور (ازجمله ایران) آن را به‌تصویب رسانده‌اند. مصوبه یادشده که در سال ۱۳۸۷ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده، درحال‌حاضر، وارد نظام حقوق داخلی کشور ما شده و هم‌تراز با دیگر قوانین داخلی، الزام‌آور محسوب می‌شود.

اولین مصوبه قانونی خاص در نظام حقوق داخلی، قانون جامع حمایت از حقوق معلولین، مصوب ۱۳۸۳ است. قانون فوق مشتمل بر ۱۶ ماده و ۲۴ تبصره در جلسه علنی روز چهارشنبه، شانزدهم اردیبهشت ۱۳۸۳مجلس شورای اسلامی تصویب و نظر شورای نگهبان در مهلت مقرر موضوع اصل نودوچهارم (۹۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران واصل نشد که در اجرای اصل یکصدوبیست‌وسوم (۱۲۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران لازم‌الاجرا شد.

ماده یک این قانون، دولت را موظف کرده است زمینه‌های لازم را برای تأمین حقوق معلولین، فراهم و حمایت‌های لازم را از آنها به‌عمل آورد. براساس تبصره ذیل این ماده، منظور از معلول در این قانون، به افرادی اطلاق می‌شود که به تشخیص کمیسیون پزشکی سازمان بهزیستی بر اثر ضایعه جسمی، ذهنی، روانی یا توأم؛ اختلال مستمر و قابل‌توجهی در سلامت و کارآیی عمومی وی ایجاد شود، به‌طوری‌که موجب کاهش استقلال فرد در زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی شود.

مطابق ماده ۲ قانون مذکور، همه وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی و انقلابی، موظف‌اند در طراحی، تولید و احداث ساختمان‌ها و اماکن عمومی و معابر و وسایل خدماتی به نحوی عمل کنند که امکان دسترسی و بهره‌مندی از آنها را برای معلولان، همچون افراد عادی، فراهم کنند.

ماده ۳ این قانون نیز سازمان بهزیستی کشور را موظف کرده است در چارچوب اعتبارات مصوب در قوانین بودجه سالانه، اقداماتی مانند تأمین خدمات توان‌بخشی، حمایتی، آموزشی و حرفه‌آموزی موردنیاز معلولان با مشارکت خانواده‌های معلولان و همکاری بخش غیردولتی (خصوصی، تعاونی، خیریه) و پرداخت یارانه (کمک هزینه) به مراکز غیردولتی و خانواده‌ها، گسترش مراکز خاص نگهداری، آموزشی و توان‌بخشی معلولان واجد شرایط (معلولان نیازمند، معلولان بی‌سرپرست، معلولان مجهول‌الهویه، معلولان با ناهنجاری‌های رفتاری) با همکاری بخش غیردولتی و پرداخت تسهیلات اعتباری و یارانه (کمک‌هزینه) به آنها، تأمین و تحویل وسایل کمک‌توان‌بخشی موردنیاز افراد معلول، گسترش کارگاه‌های آموزشی، حمایتی و تولیدی معلولان و ارائه خدمات توان‌بخشی حرفه‌ای به معلولان برای توانمندسازی آنان، به‌عمل آورد.

مطابق تبصره یک ماده ۱۳ قانون یادشده، سازمان بهزیستی کشور موظف است برای دفاع از حقوق افراد معلول، در محاکم قضائی، وکیل تعیین و به دادگاه مربوطه معرفی کند؛ حتی تبصره ۲ ماده مورداشاره نیز سازمان بهزیستی کشور را مجاز دانسته است در موارد ضروری برای جلوگیری از تضییع حقوق معلولان بی‌سرپرست، به نمایندگی از آنها در دادگاه‌ها طرح دعوا و دادخواهی کند.

دوم: ارزیابی ابعاد و زوایای حقوقی خبر

خبر منتشرشده در رسانه‌ها، حاکی از این بود که: «والدین تعداد زیادی از معلولان، به دلیل اثبات شکنجه و اذیت و آزار جسمی و روحی و استفاده از غل و زنجیر و سگ در یک مرکز نگهداری از معلولان، از مدیر این مرکز به‌طور رسمی شکایت کرده‌اند». دراین‌راستا، یکی ازخبرگزاری‌ها چنین گزارش داده است:

«... در سال ۱۳۷۹ یک مؤسسه خصوصی اقدام به ایجاد مرکز نگهداری از معلولان با مجوز اداره کل بهزیستی البرز می‌کند و بعد از ۱۳ سال فعالیت با کمک خیرین و هزینه‌های دریافت‌شده از والدین، کار خود را توسعه داده و با خرید زمین و ساختمان، ۱۳۹ معلول را زیر پوشش خود قرار می‌دهد. ماجرا از آنجا آغاز می‌شود که والدین معلولان از سال ۹۰ متوجه کبودی یا زخم در بدن فرزندان خود شده، اما باورشان نمی‌شود که شاید این علائم بر اثر ضرب‌وشتم ایجاد شده باشد... ».

در واکنش به انتشار این اخبار عجیب، معاون توان‌بخشی سازمان بهزیستی به اظهارنظر دراین‌باره پرداخته که خلاصه اظهارات منتشرشده منتسب به وی به این شرح است:

«... با توجه به اینکه مدارک و مستندات برای تعطیلی مرکز نگهداری معلولان کافی نبوده است، کمیسیون عالی، رأی بر ادامه فعالیت مرکز داده است. این مرکز ۱۴ سال است که به افراد آسیب‌پذیر و کم‌توان ذهنی که بهره هوشی بسیار پایینی دارند خدمات ارائه می‌دهد و در این مدت مانند تمام مراکز دیگر، اشتباهات و خطاهایی داشته؛ اما در حد تعطیلی نبوده است. هنگامی‌که جان انسان‌ها در خطر باشد، مرکز با رأی کمیسیون عالی (معاونت تخصصی توان‌بخشی، معاون امور مشارکت‌ها، مدیرکل بازرسی، مدیر کل حراست، نماینده ویژه انجمن عالی مراکز صنفی توان‌بخشی و مدیرکل بهزیستی استان) که در بهزیستی تشکیل می‌شود، موقتا تعطیل خواهد شد و در مرحله اول، اخطاری ۱۵روزه تا یک‌ماهه به فرد خاطی داده می‌شود و در صورت ادامه خطا، برخورد جدی با مرکز خواهد شد. در صورت لزوم از خود استان و فرد صاحب شکایت دعوت می‌شود در کمیسیون برای ارائه مستندات حضور داشته باشند. کمیسیون عالی پس از بررسی تمامی مستندات و گزارشات موردنظر، تصمیم به صدور رأی نهایی درمورد مرکز خاطی خواهد گرفت. فیلمی ساختگی از زنجیرکردن معلولان در این مرکز نگهداری منتشر شده که پس از این موضوع، با نظر مدیرکل بهزیستی استان البرز، این مرکز به صورت موقت تعطیل شده است و در نهایت پرونده برای بررسی در کمیسیون عالی به بهزیستی ارجاع داده شده است. ما نیز براساس مدارک و مستندات به‌دست‌آمده، بررسی‌های لازم را انجام داده و به این نتیجه رسیدیم که نیاز به تعطیلی مرکز وجود ندارد و می‌تواند با تغییر مدیرفنی و تغییر و تحولات اجمالی، به فعالیت خود ادامه دهد، اما اجباری برای خانواده معلولان وجود ندارد که کودکان خود را بخواهند در این مرکز نگهداری کنند. اگر خانواده‌ای مایل نیست که فرزند خود را در این مرکز نگهداری کند، می‌تواند به مرکز دیگری ببرد. فقط برای اینکه چهار یا پنج خانواده نمی‌خواهند فرزند خود را در مرکزی بگذارند، نمی‌توانیم آن را تعطیل کنیم و اگر کسی شکایتی دارد، می‌تواند ابتدا به بهزیستی و سپس به قوه قضائیه ارائه دهد، اما تاکنون هیچ‌یک از خانواده‌های معلولان شاکی، به بهزیستی مراجعه نکرده‌اند و هیچ احضاریه‌ای نیز به دست ما نرسیده است. خانواده‌های معلولانی که در این مرکز نگهداری می‌شوند، چنانچه ادعا می‌کنند که کودکشان دچار شکنجه و آزار شده و مدارک، شواهد یا فیلم و عکسی دراین‌باره دارند به ما ارائه دهند و با بررسی در کمیسیون عالی و اثبات مدارک، به طور حتم مرکز را تعطیل خواهیم کرد، اما این مورد تاکنون به ما ارائه و اثبات نشده است...».

والدین تعداد زیادی از معلولان، به دلیل اثبات شکنجه و اذیت و آزار جسمی و روحی و استفاده از غل و زنجیر و سگ در یک مرکز نگهداری از معلولان، از مدیر این مرکز به‌طور رسمی شکایت کرده‌اند. این خبر با واکنش معاون توانبخشی سازمان بهزیستی در حمایت از مرکز فوق با چهارده سال سابقه مواجه شد چرا که مستندات لازم از جمله شکایت خانواده‌ها وجود نداشت

واکنش این مدیر (بر فرض صحت اظهارات منتسب به وی)، حائز چند نکته مهم است:

اول: وی منکر اشتباهات و خطاهای مکرر این مرکز در ۱۴ سال اخیر نشده و تلویحا وقوع اتفاقات را تصدیق کرده است.

دوم: ظاهرا این اندازه از اقدامات را دلیلی برای تعطیلی مرکز مذکور یا مراکز مشابه ندانسته و صرف تغییر مدیر فنی و تغییرات اجمالی را در مرکز کافی می‌داند.

سوم: ایشان گفته‌اند تاکنون هیچ‌یک از خانواده‌های شاکی، شکایت یا مستنداتی به بهزیستی ارائه نکرده‌اند؛ حال آنکه در جای دیگری، مدعی انتشار فیلمی ساختگی و ارائه آن به بهزیستی شده‌اند و از جهتی، تغییر مدیر فنی را اعلام کرده‌اند که تلویحا وقوع تخلفات را تصدیق می‌کند.

چهار: این مقام مسئول، با اظهارنظری غیرمسئولانه گفته است خانواده‌های ناراضی می‌توانند فرزندان خود را به مراکز دیگر ببرند و اجباری به نگهداری در این مرکز ندارند که چنین اظهارنظری بر فرض صحت، از طرفی شائبه پاک‌کردن صورت‌مسئله را به ذهن متبادر می‌کند و از طرف دیگر، دلالت بر نوعی سلب مسئولیت و تکلیف‌گریزی در مواجهه با چنین وقایعی دارد.

پنجم: وی شکنجه را منحصر به مخاطرات جانی دانسته است و ظاهرا مخاطرات و آزارهای روحی را از قلمرو شکنجه خارج شمرده‌اند!؟ حال آنکه، شکنجه از هر نوع، اعم از جسمی و روحی اقدامی ضد بشری و مغایر با حرمت و کرامت ذاتی انسان بوده و بر فرض اثبات، این اقدام مستوجب قصاص، پرداخت دیه، برکناری و محروم‌کردن متخلفان و مباشران از فعالیت شغلی در این حوزه است.

ششم: این مقام مسئول صراحتا و منجزا مشخص نفرموده‌اند خانواده‌های این معلولان، ممکن است چه انگیزه احتمالی ناصواب یا مغرضانه‌ای در طرح چنین ادعایی داشته باشند و آیا نگرانی از وضعیت فرزندان و عزیزانشان، امری خلاف عرف یا مغایر با قانون است!؟

هفتم: این مسئول محترم، خانواده‌های این عزیزان را به‌نوعی دعوت یا مکلف می‌کند برای اثبات ادعای خود، مستندات ارائه دهند، حال آنکه، ضعف شدید عملکرد نظارتی دراین‌زمینه مشهود به‌نظر می‌رسد و مضافا اینکه، اکثر قربانیان احتمالی به دلیل نارسایی‌های جسمی و روحی یا ترس از عواقب احتمالی، قادر یا حاضر به اعلام و ارائه مستندات نیستند؛ بلکه سؤال این است: آیا وجود برخی آثار و نشانه‌های ضرب‌وجرح در بدن این عزیزان، برای اثبات پاره‌ای اتفاقات غیرعادی در چنین مرکزی یا مراکز مشابه کافی نیست!؟ دوربین‌های نظارتی نصب‌شده در این مراکز چه می‌گویند؟ آیا اصولا دوربین یا سیستم نظارتی مناسبی در این مراکز وجود دارد!؟

ادامه در صفحه ۱۷

خبر

رئیس سازمان مدیریت بحران تهران:

مدارس تهران از نظر «ایمنی» رنگ‌بندی می‌شوند

● **ایسنا:** رئیس سازمان مدیریت بحران تهران گفت: با بررسی و شناسایی خطرات و تهیه شناسنامه مخاطرات مدرسه براساس چک‌لیست‌های تهیه‌شده، وضعیت ایمنی مدارس با یکی از سه رنگ سبز، زرد و قرمز مشخص می‌شود. احمد صادقی افزود: تهیه برنامه کاهش خطرپذیری مدارس با همکاری گروه مدیریت بحران و کارشناسان مرتبط سازمان آتش‌نشانی و اجرای آن با اولویت قائل‌شدن برای مخاطرات مهم‌تر و انجام اقدامات ضروری برای حذف یا کاهش مخاطرات شناسایی‌شده با راهبری گروه مدیریت بحران مدرسه گام دیگر ما در اجرای این طرح است.

وی با اشاره به همکاری شهرداری تهران و وزارت آموزش‌وپرورش برای برنامه‌ریزی و اجرای طرح «مدرسه آماده»، با بیان اینکه برای انجام این طرح اقدامات پایه‌ای و هماهنگی‌های گسترده‌ای در حوزه‌های مختلف صورت گرفته است، گفت: اجرای این طرح در مدرسه شامل سه مرحله و ۱۲ گام است که مرحله اول آن آموزش پرسنل و تشکیل گروه مدیریت بحران مدرسه است.

رئیس سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران، تشکیل گروه مدیریت بحران مدرسه با حضور مدیریت و پرسنل مدرسه را بخش دیگری از اجرای این طرح دانست و گفت: این گروه در حوزه مدیریت بحران و کاهش مخاطرات مدرسه قبل، حین و بعد از وقوع حوادث در مدرسه، فعالیت‌های مهمی را عهده‌دار هستند.

رئیس سازمان مدیریت بحران شهر تهران تکمیل بانک اطلاعات سلامت و مهارت دانش‌آموزان برای استفاده در موارد ضروری و برگزاری مانور تمرینی در مدرسه که با برنامه‌ریزی و مدیریت گروه مدیریت بحران مدرسه و مشارکت دانش‌آموزان و همکاری سازمان‌های تخصصی امدادی انجام می‌شود را از دیگر اهداف سازمان تحت امرش برشمرد.

به گفته رئیس سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران، اردوی نیم‌روزه دانش‌آموزان مقطع ابتدایی با محتوای آموزشی آشنایی با رفتارهای صحیح در زمان حوادث طبیعی، در محل پایگاه‌های ویژه مدیریت بحران مناطق ۲۲گانه شهر تهران برگزار می‌شود.

وی بسترسازی مشارکت سازمان‌های مرتبط و خیرین برای تجهیز مدارس به اقلام مورد نیاز برای مقابله با حوادث را نیز برنامه دیگری در اجرای طرح مدرسه آماده دانست و گفت: در پایان نشان مدرسه آماده به مدرسه‌ای اعطا می‌شود که پس از طی‌کردن موفق فرایند ۱۲گانه، در سطح سبز برنامه کاهش مخاطرات قرار گیرد.

صادقی ابراز امیدواری کرد تا پایان سال آینده و با اجرای این طرح در تمامی مدارس شهر تهران سیستم و تشکیل گروه مدیریت بحران در بیش از چهار هزار مدرسه مستقر شود و بیش از چهار هزار مدرسه نیز به اقلام امداد و نجات مجهز شوند. رئیس سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران با بیان اینکه آموزش بیش از ۶۰ هزار نفر از پرسنل مدارس شامل مدیر، معاون، معلم، کارمند و سرایدار مدارس از جمله این طرح‌هاست، گفت: آموزش حدود یک‌میلیون و صد هزار دانش‌آموز و به‌تبع آنها خانواده‌هایشان از جمله اهداف ماست که تا پایان سال آینده باید محقق شود.

جدول ۲۳۶۰ ■ طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- گل بتونه- بخیل- سمینار ۲- حکایت‌کننده- مبنای تاریخ اسلامی است- مهم‌ترین محصول صادراتی کوبا ۳- کشور ساحلی اروپا که تنها با فرانسه مرز مشترک دارد- واحد اندازه‌گیری اختلاف پتانسیل الکتریکی- از سنگ‌های قیمتی ۴- الهه ماه و جنگل در اساطیر رومی- غنیمت شمرده- غزال ۵- باغ گل و میوه- زیرین ۶- از ارتفاعات استان ایلام- نوعی موشک زیرآبی- خط کش مهندسی ۷- میل و رغبت فراوان- غرامت- به پایین افتادن ۸- پایبندی- موسیقی‌دان عصر ساسانی- ماه نو ۹- ارزیابی کردن- پیام‌آوری- قرقره کاغذ ۱۰- در خانه صاحبش شیر است- ربه‌النوع- کلمه یا ترکیبی که مفهوم جمله را می‌رساند ۱۱- لغوکردن- زدودن، پاک کردن ۱۲- صلیب- به خاک سپرده‌شده- گوهر بی‌همتا ۱۳- بدون‌کم‌وکاست- مخترع تلگراف- جانشین هنرپیشه اصلی در صحنه‌های خطرناک ۱۴- دستبند زینتی زنانه- از بخش‌های قرآن- محصول درخت ۱۵- کاشف میکروب سل- گاز لامپ‌های تبلیغاتی- مخفف اگر.

عمودی:

۱- آخرین فرستاده خدا- زراعت- مجموعه عناصر تشکیل‌دهنده یک اثر ۲- از برادران حضرت‌یوسف(ع)- دیروقت شب- درست‌نویسی ۳- انجام‌دهنده- ایمان قلبی- بیگانگان ۴- کوتاه‌تر از مسیر اصلی- دروغگوی آخرالزمان- برای بیان استثناء به کار می‌رود ۵- کلاه ایمنی- سبزی غده‌ای رودی در فرانسه ۱۰- ظرفیت برحسب تن- معشوق- نیکویی ۱۱- تکنیک- شش‌ضلعی- ترساندن عمدی ۱۲- کوچک- گروهی با اهداف و نظام اعتقادی یکسان- بزرگ‌منش ۱۳- چاپلوس و متملق- نیم‌گرم- یک نفر ۱۴- زمخت و بدقواره- دست‌درازی- پناهگاه ۱۵- پاگون- پرستار کودک- صدای خنده بلند.

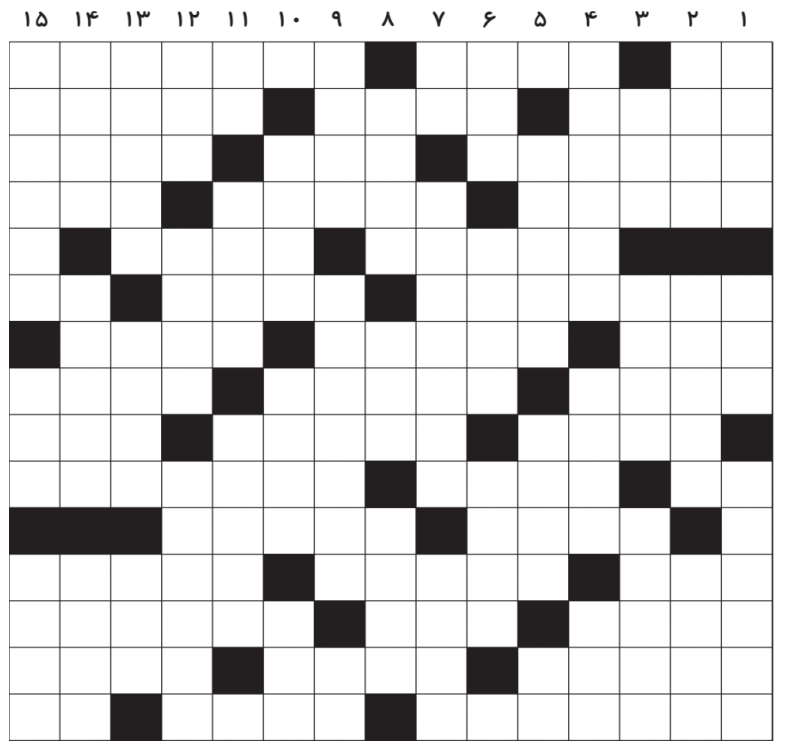

حل سودوکو سخت

حل سودوکو ۱۳۵۶

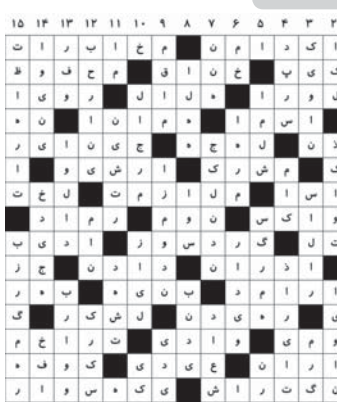

جدول ۲۳۵۹

سودوکو سخت ۱۳۵۷

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

	۸						۹	۱
				۸	۶	۵		
	۷	۳			۲			
	۹		۷			۶		
	۴		۲			۱	۷	
۸			۹		۴	۶		
		۸	۳			۲		
		۴	۵			۱		
	۳		۴		۷			۵

سودوکو ۱۳۵۷

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

۴			۹	۶	۱	۳		۲
					۲	۱		۵
۸		۶	۵					
	۸	۷	۴				۶	
۱					۳	۹		۴
	۲				۶		۵	۹
		۶	۷		۵	۷		
۲	۴	۹	۳					۷
۵	۳	۱	۲		۷			